

ՏԱՆԾԻԿԻ ՏԵՐ ՍԱՐԳԻՍԸ

(ԱՊՈՍՏՈՐԴԱԿԱՆ ՅԵՒԱՏԱԿՆԵՐԷ)

Տանձիկ Մանանաղեաց դաւառի մէկ զիւղն էր՝ կոռուցուած լայնանիստ բլուրի մը վրայ: Գիւղին և անոր շրջապատին չըքնաղ զեղեղեղութիւնը կործին օծակը էր այդ չինականները բնատուր արթնամտութեամբ և ազնուական նկարագրով:

Տանձիկէ ոչ այնքան հեռի կը գտնուէին Բերդի, Ծաղկէ և Աղբակ զիւղերը՝ իրենց եկեղեցիի աւերակներով և խաչանիշ զերեզմաններով: Անոնց հայ ազգաբնակչութեան մէկ մասը սակայն, իր զուգը լքելով հեռացեր էր. մնացորդը, իրեն տանելի կեանք մը տպահովելու նպատակաւ, օրու չեր էր քրդանայ: Միայն Տանձիկ, Հէրաֆի և Ալթուն Հիւսէին(*) տակաւին կանգուն կը մնային. առաջինը՝ իր Ա. Թաղէի վանքին, իսկ միւս երկուքը՝ իրենց Ա. Լոյս լեւան հովանիին ներքե(**):

Հասան ճգնամամի օրեր, բայց հնարաւոր չեղաւ այդ զիւղացիները բաժնել իրենց սրբավայրերէն: Մահուան ստոյգ վրտանդներու մէջ անգամ, ստոյիկեան համակամութեամբ, անոնք քաշկռտեցին իրենց դժոխքները գոյութիւնը՝ սպասելով լաւագոյն օրերու:

1908 թուականին Օսմ. Մահմանադրութիւնը նոր հաշակուած էր: Կարնոյ սուսական և ֆրանսական հիւպատոսները իրենց մօտ կը կռնէին Տէր Սարգիս քահանան, և հրապուրիչ հեռապատկերներով կը համոզեն զինքը օրդէսով Տէրսիմը տպատմրեցնէ:

Մանանաղեաց դաւառի հանրամասնօթի ֆիլիշն էր Տէր Սարգիս. խոշոր հեղինակութիւն կը վայելէր ան քուրդ ազնուականներու

մէջ, սրենց մօտ յաճախ հիւրընկալուած, թշնամի պէկերն ու աղաներն իրարու հետ հաշտեցուցած միակ մարդն էր ան: Եղած խնդրանքներու համաձայն ոչ միայն զրկող-սրտնկերու գերեզմաններ կ'օրհնէր, այլ և հիւանդներու վրայ կարգաւով՝ բժշկած էր զանոնք: Յաշ քուրդերուն սուրբ մըն էր:

Բաց տափ բնածին խելքով և ճարտարախօսութեամբ օժտուած Մանանաղի (Բըլժօմէր) և Տէրսիմի լեռներուն զիւանապէտն էր ան: Շատ կը կարգար: Հակառակ Երզնկայէ 16 ժամ հեռաւորութեամբ բարբարոս միջավայրի մը մէջ ծնած ու տարած բլուրուն՝ ուշի ուշով միշտ կը հետեւէր թերթերուն: Խստակրօն, ազգասէր ու անձնուէր էր, ազնուական շուք մը ունէր իր վրայ: Երզնկայի քաղաքացի կը սիրէին ու կը յարգէին զինքն: Օտար զիւանապէտները Տէր Սարգիսէն զատ, քուրդերու մօտ հեղինակութիւն վայելող և իրենց վստահութիւն ներշնչող ոչ մէկը պիտի չկարողանային գտնել՝ մշակուած չարաշուք ծրարները գործադրութեան գնելու համար:

1908 թ աշունն էր. Տէրսիմ պարզեց տպատմրութեան գրօլը: Դ. բանակը, ահեղ զօրութիւնով, շարժեցաւ Երզնկայէն, և գումարտակ մը զինուոր գնաց պաշարելու Տանձիկը: Եւր կը գտնուէր ապստամբապետ քուրդը: Տէր Սարգիս խոհմուտութիւնը կ'ունենայ իր հօտին հետ կառավարչատուն ապստամբելու: Մարտախառ Բագրատիմ փաշան սակայն՝ կը թուի թէ բան մը կռահած էր Տէր Սարգիսի մեղադրութեան մասին: Կը խոստանդէր գոյն, նոյն իսկ կ'սպառնայ կեանքին՝ բերանէն խոստովանութիւն մը կորզելու նպատակաւ, բայց քահանան քար լուծիւն կը պահէ:

Թնդանօթի սամբերուն ներքե Տանձիկի տունը կը քանդուին, հունձքերը կը փճանան ամբողջութեամբ, եղջերաւօր կենդանիները կը յափշտակուին և բնակիչներուն կ'արգիլուի զէպի գեղ վերադարձը: Ծայրագոյն թշուառութեան մատնուած 25 անուոր Տանձիկցիները, ձմրան սառնամուտի քնքներու ընթացքին, Մանանաղի քրդաբնակ տնիւրընկալ զիւղերուն մէջ, ողջ ձմեռ մը թափառեցան չարալուի վիճակով:

Տէր Սարգիս, առաջնորդարանէ տրուած հրահանգի համաձայն, Երզնկայէն կը մեկնի իր դատնացած Հօտին մօտ գրամ բաշ-

(*) Տեղացիք Հերաֆի կը կռնէին Խաղաղակէտ, իսկ Ալթուն Հիւսէինը՝ Անգղ:

(**) Տանձիկցիները կը հաւատային թէ իրենց վանքը հիմնադրուած է Թաղէոս Առաքեալի ձեռքով:—Ա. Լոյս՝ Մասիսառիւղ լեռ մըն է, գաղթի յաւերժական ձիւնով պատուած: Վարդապետի տանին, Հայեր, առաւելագոյն քուրդեր, նոյն իսկ Տէրսիմի խորհրդէն գալով, կը բարձր բանան լեռը և կը մատուցանեն ողջակէշներ: Ա. Լոյսի ստորադէն կը բղբի Ամմասուքեան աղբիւրը, որուն կը վերադրեն բուժիչ զօրութիւն: Քուրդեր և թուրքեր լեռան ու աղբիւրին հայեցի անունները կը գործածեն:

խելու համար, և քրդական ապստամբութեան 40-րդ օրը կը վախճանի, զուգէ իր զգացած վախէն, մահաւանդ իր ժողովուրդին պարզած աղեխարչ տեսարանէն խղճահարուած:

Ո՛չ կարնոյ, ո՛չ ալ Երզնկայի տաաջ-նորդարանները բռն մը զիտէին Տէր Սարգիսի կատարած դերին վերաբերմամբ: Միայն իր Հօտին մօտ վերջին տնգամ մեկնելու պոտուն, բռնոյն յուզումի մէջ, աչքերն արցունքով լծայցած, ինծի պատմեց արտօր իրականութիւնը:

Կարուած կոցութիւնը քիչ մը բարւոքած ըլլալով, առաջնորդարանը միջոցներ ձեռք առաւ, քահանայի աղէտաւոր ձեռնարկին հետեանքով, քուրդերու արհամարհանքին նշաւակ Տանձիկցիները փերկելու: զանոնք տեղաւորեց երզնկայի դաշտի հոյ գիւղերուն մէջ: Միւս կողմէն, աղեխարհուած հրապատաններուն, լեւելոյն գիմօւ կատարուեցաւ արկածեալներուն օղ-նելու, և տնոյն գիւղը վերաշինելու պարագային՝ անհրաժեշտ նիւթական օժանդակութիւնն ընձեռնելու ատաշտորութեամբ: Դրմբախտարար ունեք ո՛չ մէկ շահագորդութիւն, ո՛չ մէկ կարեկցութիւն ցոյց տուին իրենց զոհերուն համար, և մինչև վերջ դամբանական լուսթիւնը պոհեցին:

Հ. Բ. Ը. Մ. Հափով մը կերտկրեց դաշտնք, և մանուանդ վերտկանդնեց Տանձիկը՝ 18 ումիս յիտոյ ստացուած պետական արտօնութեան վրայ:

Ի լուր կիլիկիան աղէտի (1909), այս վտարանդի, կիսամերկ, քաղցած և տաաջնորդուած ժողովուրդն էր որ, իր ողբալի կացութիւնը մոռցած, տակաւին իր մօտ մնացած քոտոտ այծը և ժողոտ էշը ծախելով, յանուն Տանձիկցիներու, նուրիկ 18 արծաթ մէճիս՝ զոր մերժեց կիլիկիան հանդանակիչ յանձնաժողովը, բայց անոնց պընդումներու վրայ ընդունեց զայն՝ արցունքներով փղձկուած իրձակի մէջ: Տանձիկցիներու այս ապնուական մխար խթանեց սովի ճիւղաններուն ներքե գալարուող ժողովուրդը, որ տուաւ ինպատու կիլիկիոյ աղէտեալներուն՝ 400 հնչիւն ոսկի:

Այս բանի մը տողերը պարտք զգացի նուրիկ Տանձիկի Տէր Սարգիսին և տնոր իսպառ անհետացած փոքրիկ Հօտի յիշատակին:

Յիլիպպի

ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՊԻՍԿՈՍՍ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԱՆՐՈՒՔ

Ա.

Ս. ԳՐԻԳԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Պէտք ունեցայ ստուգելու կողով, սակաւ և այս կարգի բառերի նշանակութիւնը: Համեմատելով Համարարաւոր կոչումները Յոյն բնագրի հետ, ևս արի մի քանի զիտուչութիւններ, որ յանձնուած և՛ հմուտների ուշադրութեան:

Սակաւ բառը չորս աւետարանների մէջ պատահուած է վեց անգամ և բոլոր դէպքերում զբաւած է յուն. *κόπος* բառի դէմ. իսկ զանրիշ բառը, որ մեր այսօրուան զանրիկն է կամ զանրիւղը, պատահուած է չորս անգամ երկու աւետարանի մէջ (Մատթ. և Մարկ.) և չորս դէպքում էլ զբաւած է յուն. *σπυρίς* բառի դէմ: Կարելի է սրանից եզրակացնել, որ չորս աւետարանները միեւնոյն մարդն է թարգմանել, որ միեւնոյն յունարէն բառը միշտ հասկացել է նոյն իմաստով և Հայերէն նոյն բառն է համարժէք նկատել և գործածել:

Բայց անա *κάραλλος* բառը, որ սրբաւայր զամբիւղ է նշանակուած և պատահուած է Դ. Թագաւորութեանց, Բ. Օրինաց և Երեմիայի մարգարէութեան մէջ: Այս միեւնոյն յունարէն բառը երեք տարբեր զրքերի մէջ թարգմանուած է երեք տարբեր բառերով: Դ. Թագաւորութեանց մէջ զբաւած է կողով. «և եղին զզուխս նոցա ի կողովս» (Ժ. 7). Բ. Օրինաց մէջ զբաւած է կողմի. «և արկցես ի կողմիս». և սոցէ քահանայն զկողմիս ի ձեռաց քոց» (ԻԶ. 2, 4). Իսկ Երեմիայի մարգարէութեան մէջ զբաւած է ուն. «Ձի այսպէս ասէ Տէր զօրութեանց. կթեցէք, կըթեցէք, ճաքաղ արարէք զմնացորդս Իսրայէլի. և անդրէն կրկնեա՛լիք, որպէս կըթող յո՞ւ իւր»: Եթէ այս երեք զրքերի թարգմանիչը նոյն մարդը լինէր՝ միեւնոյն յունարէն բառը միշտ նոյն իմաստով կը հասկանար և նոյն բառով կը թարգմանէր, ինչպէս արած է Աւետարանների թարգմանիչը: Մենք կարծում ենք, որ միեւնոյն բառի այս տարբեր բարձունմը և տարբեր համարժէքների կիրարկումը արդիւնք է թարգմանիչների տարբերութեան:

Դաւով կողով և կողմի բառերին՝ կարծում